

УДК 1 Schmitt C.:327(100)(049.3)

Душан Достанић

Институт за политич-
ке студије, Београд



КАРЛ ШМИТ ДАНАШЊИЦЕ

Приказ књиге: Алан де Беноа, *Карл Шмит данашњице: „праведан рат“ тероризам, ванредно стање, „Номос Земље“*, превео Филип Родић, Мир Publishing, Београд, 2013, 116. стр.

Иако је Алан де Беноа (Alain de Benoist) аутор који већ преко четрдесет година непрестано провоцира европску јавност постављајући суштинска питања која други игноришу, он је у Србији остао недовољно познат,

а *Карл Шмит данашњице* је друга његова књига преведена у Србији. Узрок томе се може тражити у чињеници да се Де Беноа сматра главним мислиоцем европске нове деснице, што га ставља у позицију опозиционог интелектуалца од кога зазиру подједнако и левичари и либерали.

Књига *Карл Шмит данашњице* је ауторов покушај оповргавања тврдње да је спољна политика америчке неоконзервативне администрације инспирисана учењима Леа Штрауса и Карла Шмита. Де Беноа нас ставља пред велики број монографија и чланака у којима се здраво за готово узима родослов америчке спољне политике на линији Карл Шмит – Лео Штраус – амерички неоконзервативци окупљени у Бушовој администрацији. Другим речима, то би значило да су Штраус и преко њега Шмит духовни инспиратори рата против тероризма. Де Беноа је и као научник и још више као Шмитов следбеник и огорчени противник америчке спољне политике заинтересован да докаже неутемељеност тезе о Шмитовом утицају на америчке неоконзервативце. Осим тога, није само реч о „одбрани“ Шмита, него и о његовом поновном актуелизовању. „С друге стране, међутим, постоји неспорна актуелност шмитовског мишљења – актуелност коју су добро учили бројни посматрачи, посебно после напада 11. септем-

бра 2001, и коју међународни живот, као и одређене иницијативе америчке владе, нису престали да потхрањују током протеклих година“ (27). На овај начин, Де Беноа заправо жели да демонстрира супротстављеност између Шмитових схватања и америчких неоконзервативаца.

Већ у уводу, аутор јасно показује да је теза о линији Шмит – Штраус – неоконзервативци на стакленим ногама, и да њени заступници нису пажљиво читали ни Шмита ни Штрауса, те да је реч о површним интерпретацијама. Пре свега, Шмит би тешко могао бити пријемчив америчким неоконзервативцима, јер они, тврди Де Беноа, и нису конзервативци у европском смислу речи, него либерали, док је Шмит, са своје стране, био огорчени противник либерализма. Са друге стране, упитна је и веза између Штрауса и неоконзервативаца, али се аутор не посвећује овом питању детаљније него се задовољава тиме да наведе релевантну литературу у којој се та веза негира. Оно што Де Беноа даље тврди, позивајући се поново на широк круг аутора, је да је и веза између Шмита и Штрауса доста танка и састоји се од Штраусовог коментара Шмитове књиге, Шмитове препоруке Штрауса за Рокфелерову стипендију и неколико размењених писама. У сваком случају и та веза је била краткотрајна. Оно што би евентуално повезивало ова два аутора је критика либерализма,

али са различитих позиција и са различитим закључцима.

Након овако постављеног увода Де Беноа демонстрира своје тврдње излажући Шмитово схватање непријатеља, односно рата. Анализирајући Шмитове текстове Де Беноа долази до закључка да је мишљење немачког правника сасвим супротно од онога што заступају амерички неоконзервативци. Шмит никада није величао рат, нити је његов појам непријатеља подразумевао апсолутног непријатеља, а појам рата тотални рат који би за циљ имао уништење непријатеља. Напротив, Шмит је на више места у својим списима инсистирао на морално неутралном концепту непријатеља, који не мора бити зао и који није злочинац. Такође, Шмит прави јасну разлику између војника и цивила, при чему се рат води само против непријатељске војске, али не и против непријатељског народа. Де Беноа на примеру изјава америчких званичника, као и њихове политике према Ираку и СР Југославији, показује да су Шмитове позиције заправо платформа за критику америчких неоконзервативаца. „Нема сумње да се критика коју Карл Шмит износи на рачун 'праведног рата' модерног доба тиче, у првом реду, Сједињених држава, јер огромна већина ратова које је ова држава водила нису били регулисани ратови, 'ратови дуели', већ ратови вођени против непријатеља који је

третиран као злочинац и прогоњен до капитулације“ (43). Де Беноа подвлачи и месијански карактер америчке спољне политике. Аутор ипак признаје да САД не оклевају да именују непријатеља, што на први поглед делује шмитовски, али одмах затим наглашава да то именовање непријатеља одступа од Шмитових критеријума. Америчко именовање непријатеља није политички гест, него добија једну манихејску и моралну димензију, те противник САД није непријатељ који би се сутра могао трансформисати у савезника, него се поистовећује са Злом. Неоконзервативци такође не признају постојање треће стране, односно могућност неутралности.

Де Беноа се затим окреће фигури „глобалног терористе“, упоређујући терористу са Шмитовом фигуром партизана. Аутор уочава да се терористи одриче политички карактер, те да се он у интерпретацији америчких неоконзервативаца представља као криминалац или умоболник. Са друге стране, настављајући се на Шмитово схватање партизана, Де Беноа у терористи види пре свега политичку фигуру. „То не значи да терористичка дела нису злочини, али су то политички злочини који не могу бити признати као такви без разматрања контекста и узрока. Другим речима, политички злочин је најпре политички, а потпун злочин. Због тога не може бити поисто-

већен са обичним кривичним делом“ (76). Де Беноа указује да је рат против тероризма по својој природи асиметричан рат, а затим закључује да се рат против тероризма не може ни добити ни изгубити. Нити терористи могу очекивати да ће поразити своје противнике, нити ови могу уништити тероризам.

Када је у питању ванредно стање, Де Беноа поново демонстрира да оно игра другачију улогу код Шмита и америчких неоконзервативаца. Док је за Шмита ванредно стање изузетак од правила, односно само привремена мера, која тежи поновном успостављању нормалног стања, у рату против теоријизма долази се до новог квалитета, а то је перманентно ванредно стање. Оно заправо престаје бити ванредно и постаје стално. „Ако изгледа као да усвајање ванредних мера у САД одговара шмитовском моделу – иако парадоксално демантује идеју да су либерални ражими по својој природи неспособни да се суоче са ванредном ситуацијом, коју подржава и Карл Шмит – чињеница да идемо ка сталном ванредном стању се, у великој мери, одваја од овог модела. Сталност ванредног стања – ванредно стање без ванредног – није шмитовска“ (96). Ванредно стање у условима рата против тероризма постаје нормално у оној мери у којој се одвајамо од непријатеља као политичког концепта придајући му морално значење.

Детаљно образлажући Шмитову приврженост мултиполарној слици света, Де Беноа указује на супротстављеност између Шмитовог поретка великих простора и универзализма америчких неоконзервативаца који су привржени једнополарном светском поретку, односно глобалној хегемонији Америке. Шмит се гнушао глобализма и света без политике у коме нема спољашњег, него само унутрашњег (114). Међутим, будући да је политичко карактеристична димензија људског постојања, политика не може нестати ни у глобализованом свету. Глобализација није синоним за крај политичког, а глобални свет није пацификован – напротив. Тежња ка уједињењу света изазива симетричну реакцију оличену у новим политичким поделама. Другим речима, полазећи од шмитовских позиција јасно је да је америчка хегемонија унапред осуђена на неуспех.

„На крају овог сагледавања остаје закључак: Џорџ Буш и његово окружење очито нису 'шмитовски' политичари. Као владари над силом мора, они се позивају на политички и идеолошки модел који је Шмит престано критиковао. Њихов либерализам (у европском смислу речи) и њихов месијански оптимизам су подједнако страни шмитовским идејама колико и начин на који они виде рат као 'праведан' рат у којем непријатељ никад аније признат

већ означен као фигура Зла које треба искоренити, или начин на који користе појам ванредног да бу увели стално ванредно стање“ (115-116).

На крају се мора признати да је Де Беноа успео у својој намери да докаже неутемељеност тврдње о шмитовским коренима Бушове политике. Међутим, аутор је показао и да је управо Шмит суштински противник америчког неоконзервативизма, те да је управо најтемељнија критика њихове политике могућа управо са шмитовских, а то ће рећи са позиција аутентичног европског конзервативизма. Такође, полазећи од Шмита Де Беноа имплицитно тврди да амерички неоконзервативизам, утемељен на месијанизму и оптимизму, не успева да суштину политичког, те да заправо људску природу покушава да промени крстарећим ракетама. Другим речима, политика америчких неоконзервативаца представља насиље над стварности у име сопствене политичке теологије, те је према томе унапред осуђена на неуспех.

